

Ella Granström

Emilia Lax

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan

ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyö, 2021

**VANHEMPIEN KOKEMUKSIA
VANHEMMAT MUKAAN
KOULUUN JA TYÖELÄMÄÄN -HANKKEESTA**

TIIVISTELMÄ

Ella Granström & Emilia Lax

Vanhempien kokemuksia Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeesta

38 sivua, 2 liitettä

Syksy, 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Tämä opinnäytetyö toteutettiin vuosina 2020–2021 yhteistyössä ammatillista koulutusta tarjoavan Careerian ja Vantaan sivistustoimen Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeen kanssa. Hanke toimii viidessä peruskoulussa Vantaalla ja yhdessä Helsingissä. Hankkeen tavoitteena on edistää maahanmuuttajavanhempien kotoutumista. Osallistajat ovat peruskoulun oppilaiden vanhempia. Kohderyhmänä on pitkään kotona olleet maahanmuuttajavanhemmat, joiden suomen kielen taito on matala, ja jotka tarvitsevat apua työelämään siirtymisessä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vanhempien kokemuksia Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeesta. Selvitimme, oliko hankkeeseen osallistuminen auttanut vanhempia kotoutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja lisännyt heidän osallisuutensa tunnetta omassa elämässään. Tutkimuskysymyksiä valikoitui kolme: Miten hanke on vaikuttanut vanhempien arkeen, millä tavalla hanke on onnistunut tukemaan vanhempien kotoutumista ja mikä merkitys hankkeella on ollut yksilön kokemaan osallisuuden tunteeseen omassa elämässään. Työn tavoite oli tuottaa hankkeen työntekijöille tietoa hankkeen vaikutuksista osallistujien elämään ja olla apuna esimerkiksi rahoitusta haettaessa. Keräsimme aineiston keväällä 2021. Aineistonkeruumenetelmänä käytimme teemahaastattelua. Haastattelimme yhteensä kuutta hankkeeseen osallistunutta vanhempaa, jotka olivat siirtymässä loppuvaiheen työkokeiluun. Analysoimme aineiston teemoitetulla sisällönanalyysillä.

Tulosten perusteella hanke oli ollut kotoutumista tukeva sekä osallisuutta vahvistava. Hankkeeseen osallistuminen oli tuonut osallistujien elämään rutiineja sekä kaivattua rytmiä ja tekemistä. Monet vanhemmista opiskelivat ja verkostoituivat muiden vanhempien kanssa hankkeeseen osallistumisen johdosta ensimmäistä kertaa Suomeen tulemisen jälkeen. Hankkeen tarjoama sosiaalinen kanssakäyminen oli vahvistanut vanhempien sosiaalisen osallisuuden tunnetta.

Asiasanat: kotoutuminen, kotouttaminen, kulttuuri, maahanmuutto, osallisuus, yhteiskunta

ABSTRACT

Ella Granström & Emilia Lax

Experiences of the parents in *Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään* project
38 pages, 2 attachments

Fall, 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor of Social services

This thesis was carried out in 2020–2021 with *Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään* project (Parents included in education and work life) that co-operates with vocational training institute Careeria and the City of Vantaa. The project works in five primary schools in Vantaa and one primary school in Helsinki. The aim of the project is to promote the integration of immigrant parents. Participants are parents of primary school students. The target group are immigrant parents that have been at home for a long time and who have low Finnish language competence and who need help to enter working life.

The aim of the thesis was to find out the parents' experiences of the *Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään* project. The research is focusing on whether participating in the project has helped the parents to integrate into the Finnish society and increased their sense of involvement and inclusion in their own lives. Three research questions were: How the project has affected the daily lives of the parents, how the project has succeeded in supporting parental integration, and what significance the project has had on the individual's sense of inclusion in their own lives. The goal of the work was to provide project employees information about the impact that the parents got for participating to the project and to help, for example, when applying for funding. We collected the data in the spring of 2021. As a data collection method, we used themed content analysis. We interviewed six mothers who participated in the project and were continuing to a final phase of work training. We analyze the data with a themed content analysis.

Based on the results of the study, the project was an implementation that supports integration and strengthens inclusion. Participation in the project had brought routines to participants' lives as well as much-needed rhythm and activity. Many of the parents studied and networked with other mothers for the first time since moving to Finland in consequence of participating in the project. The social interaction provided by the project had strengthened the parents' sense of social inclusion.

Keywords: culture, integration, inclusion, immigration, society

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 KOTOAUTUMINEN SUOMALAISEEN YHTEISKUNTAAN	5
2.1 Maahanmuuttajuus.....	5
2.2 Uusi kulttuuri ja yhteiskunta	5
2.3 Kotoutumisen ulottuvuuksia ja kotouttaminen	7
3 OSALLISUUS JA SEN MERKITYS KOTOAUTUMISEN EDISTÄMISESSÄ	10
3.1 Yksilön kokemus osallisuus omassa elämässään	10
3.2 Sosiaaliset verkostot osallisuuden rakentumisessa	11
3.3 Syrjäytyminen ja osallisuuden lähikäsitteet	12
3.4 Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke	13
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	15
5 AINEISTON KERUU JA AINEISTON ANALYYSI	16
5.1 Teemahaastattelu ja tutkimuksen eettisyys	16
5.2 Aineiston keruu	17
5.3 Aineiston analyysi ja tutkimuksen luotettavuus	18
6 TULOKSET	20
6.1 Positiiviset kokemukset hankkeesta	20
6.2 Osallisuuden vahvistuminen	22
6.3 Kotoutumisen edistäminen.....	22
6.5 Tulosten yhteenveto	23
7 POHDINTA.....	24
LÄHTEET	29
LIITTEET	36
LIITE 1. HAASTATTELURUNKO.....	36
LIITE 2. SAATEKIRJE.....	37

1 JOHDANTO

Työ-, ja elinkeinoministeriön vuoden 2019 kotoutumisen kokonaiskatsauksen mukaan lasten määrä ja ikä vaikuttavat hyvin eri tavalla ulkomaalaistaustaisen naisen ja suomalaistaustaisen naisen työllistymiseen Suomessa. Alle 3-vuotiaiden lasten ulkomaalaistaustaisista äideistä alle kolmannes on töissä, kun suomalaistaustaisista jo puolet. Suomalaisäideillä lasten lukumäärä vaikuttaa työllistymiseen vahvistavasti, kun ulkomaalaistaustaisilla äideillä jo yksikin lapsi heikentää työllistymistä kymmenellä prosenttiyksiköllä. (Larja, 2019, s. 37.) Ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysaste ei kuitenkaan poikkea juurikaan syntyperäisen väestön työllistymisasteesta, vaikkakin molempien sukupuolien syrjintä työnhaussa on selvästi havaittavissa (Ahmad, 2019, s. 16).

Vantaalla on toiminnassa opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke, jonka tarkoituksena on edistää maahanmuuttajavanhempien työllistymistä ja kotoutumista Suomeen (Careeria, i.a). Jotta kotoutuminen onnistuu, on huomioitava muitakin asioita kuin ainoastaan työelämään pääseminen (Saukkonen, 2020, s. 17–18). Tutkimuspainotteisen opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeeseen osallistuneiden vanhempien kokemuksia hankkeesta ja sen vaikutusta heidän elämäänsä. Keräsimme aineiston yksilöhaastatteluina keväällä 2021.

2 KOTOAUTUMINEN SUOMALAISEEN YHTEISKUNTAAN

2.1 Maahanmuuttajuus

Maahanmuuttaja on yleinen käsite henkilölle, joka on muuttanut maasta toiseen. Käsitteellä viitataan pääasiassa henkilöihin, jotka ovat syntyneet ulkomailla. Se käsittää kaikki eri perustein Suomeen muuttaneet henkilöt. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-a.) Ulkomaalaistaustaisella henkilöllä tarkoitetaan ihmistä, jonka molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla (Tilastokeskus, i.a.-a). Opinnäytetyössämme maahanmuuttaja -käsitteellä tarkoitamme eri syistä Suomeen muuttaneita ihmisiä. Haastateltavien maahantulon syitä emme jaottele.

Muutto ulkomailta Suomeen on lisääntynyt merkittävästi 2000-luvun alusta saakka ja Suomessa asuva maahanmuuttoväestö on kaksinkertaistunut tänä aikana. Ennusteiden mukaan vuoteen 2030 mennessä luku on liki puoli miljoonaa. (Kotopolulla, 2018.) Tilastokeskuksen raportin mukaan vuonna 2020 Suomessa ulkomaalaistaustaisia ihmisiä oli väestöstä noin 8 % eli 444 031 (Tilastokeskus, i.a.-b). Maahanmuuton taustalla vaikuttavat syyt ovat monipuolistuneet (Kotoutuminen, i.a.-d). Yleisimmät syyt Suomeen muuttamiselle on perhe, työ ja koulutus. Vuonna 2020 yleisimpänä syynä oli työ. (Maahanmuuttovirasto, 2021.)

Maahanmuuttajanaisten työllistyminen on valtaväestöön verrattuna kuitenkin vähäisempää johtuen keskimäärin aikaisemmasta perheellistymisestä, mahdollisesti vähäisemmästä työkokemuksesta sekä tutkintorakenteiden maakohtaisista eroista (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-b). Maahanmuuttajamiehet, joilla on sama saatu koulutustaso kuin suomalaisilla miehillä, työllistyvät keskimäärin yhtä hyvin. Tutkimukset ovat osoittaneet, että pidempi maassaoloaika, sekä kattava peruskoulutus ovat hyviä maahanmuuttajaväestön työllistymiselle. (Rask, 2016.)

2.2 Uusi kulttuuri ja yhteiskunta

Yhteiskunta on käsitteenä abstrakti ja vaikeasti ymmärrettävä. Se on jotain jatkuvasti elävää ja muuttuvaa eläen kaikessa

puheessamme. Yhteiskunta on esimerkiksi kansallisesta identiteetistä sekä kulttuurista muodostuva kokonaisuus eli jotain jaettua ja yhdessä sovittua. Erojen osoittaminen voi kuitenkin olla hankalaa, koska ne perustuvat yhteisiin sopimuksiin. Kodin ja koulun voidaan katsoa olevan paikkoja, joissa sukupolvet sosiaalisetaan yhteiskunnan jäseniksi, vaikka perinteisiä luokituksia voi kyseenalaistaa ja muokata. (Jokinen & Saaristo, 2016, s. 10, s. 193.) Edward Hallin (1976) kehittämä kulttuurinen jäävuorimalli havainnollistaa kulttuuriin liittyviä tiedostamattomia ja tiedostettavia ominaisuuksia. Jäävuoren huippu kuvastaa tiedostettavia asioita, esimerkiksi ihmisten käyttäytymisen ja joitakin uskomuksia. Vedenpinnan alapuoli, jäävuoren runko, joka on suurempi kuin jäävuoren huippu, kuvastaa tiedostamattomia ominaisuuksia kuten yksilön ajatusmallia ja arvoja. Uuden kulttuurin sisäistäminen ja sen ymmärtäminen vaatii usein aikaa ja vuorovaikutusta kulttuurin edustajien kanssa. (Saint Paul Public Schools, i.a.)

Kulttuurillisesti Suomi kuuluu individualistista elämäntapaa harjoittaviin kulttuureihin, jotka arvostavat yksilön oikeuksia korostavaa elämäntapaa, luottamusta ja vapautta valita elämästään ja asioista itse. Individualistista kulttuuria harjoittaa Pohjois- ja Länsi Eurooppa sekä Pohjois- Amerikka. Individualististen kulttuurien vastakohtana kollektiiviset kulttuurit korostavat yhteisöllisyyttä sekä yhteiskuntaa, joka rakentuu tiivistä ryhmistä. Yksilöiden odotetaan olevan uskollisia näille ryhmille. Individualistisessa kulttuurissa esimerkiksi itsenäisyys, sekä vapaus valita nähdään tavoiteltavana asiana, kun kollektiivisessa kulttuurissa auktoriteeteilla ja velvollisuudella on merkittävä asema. Kulttuurierot vaikuttavat siihen, kuinka yksilö kokee esimerkiksi opiskelun ja työnteon uudessa yhteiskunnassa. Kollektiivisessa kulttuurissa kasvanut ihminen voi kokea individualistisen kulttuurin odotukset itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta ahdistavana ja turvattomana. (Kimanen, 2018.)

Maahanmuuton lisääntyminen edellyttää, että palveluiden suunnittelussa huomioidaan maahanmuuttajien erityistarpeet ja oikeudet. Yhteiskunnan tulee tarjota kohdennettuja palveluita maahanmuuttajien kotoutumisen tueksi ja mahdollisuutta harjoittaa omaa kulttuuriaan. Palveluiden suunnittelua vaaditaan kaikilta aloilta, erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa, työvoima- ja koulutuspalveluissa, sekä nuoriso- liikunta ja kulttuuripalveluissa. (Kotoutuminen, i.a.-a.)

Helsingissä alkuvaiheen palveluista vastaa maahanmuuttoyksikkö, joka toimii asiantuntijana kotoutumispalveluissa ja niihin liittyvissä kysymyksissä. Maahanmuuttoyksikkö tekee yhteistyötä järjestöjen kanssa ja sellaisissa asioissa, joihin julkisen sektorin palvelut eivät aina osaa vastata. Maahanmuuttoyksiköiden rinnalla toimii vastaanottokeskukset, jotka tarjoavat turvapaikkaa hakeville peruspalveluita turvapaikkaprosessin ajaksi. (Helsingin kaupunki, i.a.) Vantaalla vastaavaa työtä tekee maahanmuuttopalvelut, sekä kotoutumisen tukemisen palvelut. Järjestämisestä huolehtii Vantaan kaupunki, sekä yhteistyötä tekevät järjestöt. (Vantaan kaupunki, i.a.)

2.3 Kotoutumisen ulottuvuuksia ja kotouttaminen

Kotoutuminen on laaja-alainen ja useiden prosessien kokonaisuus, joka koskettaa elämän kaikkia osa-alueita (Saukkonen, 2020, s.17–18). Laki kotoutumisen edistämisestä (L1386/2010) määrittelee kotoutumisen maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteiseksi kehitykseksi, jonka tarkoituksena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja samalla tukien kielen ja kulttuurin harjoittamista. Onnistuneen kotoutumisen edellytys on, että sekä yksilö että yhteiskunta ovat vastavuoroisesti aktiivisia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a-d). Maahanmuutosta säädetään myös ulkomaalaislaissa (L301/2004) sekä kansalaisuuslaissa (L359/2003).

Kotouttaminen tarkoittaa niitä viranomaistoimenpiteitä, joita kotoutuminen edellyttää eli kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämistä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-c). Maahanmuuttajan kokonaisvaltaisen terveydentilan arviointi, sekä muut olennaiset lähtökohdat kuten aiemmin saatu koulutus ja työkokemus kartoitetaan kotoutumisprosessin alussa. Alkukartoitus tehdään työttömälle työnhakijalle, toimeentuloa saaville tai sitä hakeville Suomeen tuleville maahanmuuttajille. Kotouttamisesta huolehtivat maahanmuuttajan sen hetkinen asuin-kunta, työ-, ja elinkeinopalvelut (TE- palvelut), maahanmuuttovirasto, sekä erilaiset kotoutumisen tukena toimivat järjestöt. (Kotoutuminen, i.a.-b).

Alkukartoituksen jälkeen tehdään kotoutumissuunnitelma. Kotoutumissuunnitelman tarkoitus on olla runko niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden pyrkimyksenä on tukea maahanmuuttajan riittävän kielitaidon, sekä muiden

yhteiskunnassa ja työelämässä vaadittavien tietojen ja taitojen saamista. Kotoutumissuunnitelma pohjautuu kotoutumislakiin (L1386/2010). Normaalisti kotoutumissuunnitelma on voimassa 3-vuotta, mutta kesto riippuu yksilöllistä tarpeista (InfoFinland, 2021). Joissakin tapauksissa kotoutuminen voi kestää vuosia (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-d). Kotouttaminen ja kotoutuminen ovat tavoitteellisia prosesseja, joiden tarkoituksena on, että maahanmuuttaja kokee olevansa täysivaltainen yhteiskunnan jäsen ja hänellä on tarvittavat tiedot ja taidot elää ja toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. OECD:n raportin mukaan kotouttamisen tulisi olla paikallisesti laadukasta ja toimivaa. Kunnan parempi taloudellinen tilanne edistää onnistunutta kotoutumista. Vaikka työn paikallinen toimivuus on tärkeää, on vuoropuhelu eri toimijoiden välillä edellytys kotouttamisen sujumiseksi. (Saukkonen, 2018. s. 5.)

Monialaista, sektoreita ylittävää yhteistyötä pyritään tukemaan erilaisten ohjelmien kautta, kuten Kotouttamisen kumppanuusohjelmalla. Ohjelman tavoitteena on monialaisen yhteistyön tukeminen työ- ja elinkeinoministeriön toimesta. Tarkoituksena kumppanuusohjelmassa on kehittää ja tunnistaa toimivia toimintamalleja, sekä mahdollisia yhteistyömahdollisuuksia. (Eskola, ym., 2016, s. 3.) Saksassa esimerkiksi vuonna 2017 Essenin lääketieteen yhdistys vastasi laajoihin henkilökuntapuutoksiin kehittämällä ”Opportunity for refugees” -hankkeen. Hanke mahdollisti turvapaikanhakijoille ja maahanmuuttajille työpaikan Essenin sairaalasta. Näin yksilö pystyy yhtäaikaaisesti oppimaan kieltä, sekä oppia itselleen ammatin. Vuodesta 2017 alkaen, noin sata nuorta maahanmuuttajaa on suorittanut harjoittelun ja saanut jatkoa virallisen työharjoittelun muodossa. (Hersen, 2021.) Toimijuuden tärkeyttä korostava malli on linjassa myös työ- ja elinkeinoministeriön kehittämän uuden kotoutumisen sanaston kanssa, joka haluaa korostaa maahanmuuttajien toimijuutta. Kotouttamisen sijasta olisi parempi jatkossa puhua kotoutumisen edistämisestä. (Valtioneuvosto, 2021.)

Kotoutumisen yhtenä keskeisimmistä osa-alueista pidetään työllistymistä, mutta se sisältää myös kulttuurin ja yhteiskunnan tuntemusta sekä sosiaalisten verkostojen luomista. Sosiaaliset verkostot, kieli sekä sosioekonominen asema ovat identiteetin ja itsenäisen elämän rakentumisessa tärkeässä asemassa. (Kotouttaminen, i.a.) Maahanmuuttajalla on toiseen maahan muutettuaan oikeus oman kulttuurin ylläpitämiseen, omien kulttuuriperinteiden sekä kansallisen

identiteetin säilyttämiseen. Saksalainen sosiologi Friedrich Heckmann jaottelee kotoutumisen neljään ulottuvuuteen: vuorovaikutukselliseen, kulttuuriseen, rakenteelliseen ja identifioivaan kotoutumiseen. (Saukkonen, 2020, s. 19, s. 21). Opinnäytetyössämme pyrimme tarkastelemaan kotoutumisen vuorovaikutuksellista ja identifioivaa osa-aluetta.

Vuorovaikutuksellisessa kotoutumisessa keskeistä on eri väestöryhmien välillä rakentuvat sosiaaliset suhteet. Positiivisena asiana kotoutumisen suhteen nähdään se, jos maahanmuuttajalla on kantaväestöön ulottuvia sosiaalisia verkostoja ja monipuolisia ihmissuhteita. Erilaisissa järjestöissä, yhdistyksissä ja yhteisöissä tapahtuu paljon vuorovaikutuksellista kotoutumista. Tähän osa-alueeseen kuuluu myös luottamus toisiin ihmisiin ja erilaisiin instituutioihin, kuten esimerkiksi terveydenhuoltoon ja poliiseihin. (Saukkonen, 2020, s. 20.)

Rakenteelliseen kotoutumiseen kuuluu tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteuttaminen ja maahanmuuttajan kokema asema yhteiskunnassa. Myös osallistuminen itseä koskeviin asioihin, esimerkiksi poliittinen osallisuus ja osallistuminen äänestämällä tai muulla tavalla vaikuttamalla on tärkeä. Työelämää tai esimerkiksi koulutusjärjestelmään kiinnittymistä voidaan tässä osa-alueessa pitää yhtenä merkittävänä asiana. Rakenteellista kotoutumisen ulottuvuutta seuraa kulttuurinen ulottuvuus. Kulttuurisessa ulottuvuudessa on kyse maassa puhutun kielen oppimisesta ja ylipäätään yhteiskunnan pelisääntöjen, kuten normien ja arvojen ymmärtämisestä. (Saukkonen, 2020, s. 19–20.)

Identifioivaa kotoutumista on vaikea täysin erottaa muista neljästä osa-alueesta, koska se rakentuu usein rinnan eri osa-alueiden kesken. Pääosin identifioivaan osa-alueeseen kuuluu yhteenkuuluvuuden tunne ja osallisuuden kokemus. Yhteenkuuluvuuden tunteeseen voi katsoa liittyvän se, että maahanmuuttaja näkee asuinmaansa lähtökohtaisesti myönteisessä valossa. Hän tuntee yhteenkuuluvuuden tunnetta muiden samaan yhteiskuntaan kuuluvien ihmisten kanssa ja on halukas antamaan oman panoksensa asuinmaansa menestymiseen. (Saukkonen, 2020, s. 20.)

3 OSALLISUUS JA SEN MERKITYS KOTOUTUMISEN EDISTÄMISESSÄ

3.1 Yksilön kokema osallisuus omassa elämässään

Osallisuuden voidaan katsoa koostuvan aineettomista ja aineellisista resursseista. Aineettomia resursseja voi olla esimerkiksi turva, luovuus ja luottamus. Aineellisia resursseja ovat puolestaan esimerkiksi koulutus, toimeentulo, harrastukset ja asuminen. (Isola, ym., 2017, s. 5.) Osallisuuden käsite on usein kuitenkin vaikeasti rajattava ja moniulotteinen ja käsitteen ymmärtäminen saa helposti erilaisia merkityssisältöjä riippuen sen käyttötarkoituksesta (Särkelä-Kukko, 2014, s. 34).

Osallisuutta voidaan tarkastella esimerkiksi kolmen eri tason kautta. Tasot muodostuvat osallisuuden kokemuksesta yhteiskunnassa, ympäröivässä yhteisössä ja omassa elämässä. Yhteiskunnallisella osallisuudella tarkoitetaan esimerkiksi yksilön mahdollisuutta osallistua erilaisiin päätöksentekoprosesseihin. Ympäröivissä yhteisöissä koetulla osallisuudella viitataan yksilön yhteiskunnalliseen ja yhteisölliseen kiinnittymisen tunteeseen sekä turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteen syntymiseen. Omassa elämässä koettu osallisuus koostuu identiteettistä, voimaantumisen ja elämönhallintavalmiuksista. Tällä tasolla korostuu omaehtoinen toiminta ja vaikuttaminen omaa elämää koskevien asioiden kulkuun. (Särkelä-Kukko & Rouvinen-Wilenius, 2014, s. 9.) Opinnäytetyössämme keskitymme tarkastelemaan yksilön kokemaa osallisuutta omassa elämässään ja ympäröivässä yhteisössä.

Osallisuuden kokemukset muodostuvat arjen pienistä asioista, kuten sosiaalisista suhteista, omien asioiden päättämisestä, kohtaamisista ja keskusteluista. Yhteisössä ja yhteiskunnassa ihminen voi kokea olevansa osallinen esimerkiksi harrastuksen ja työn kautta. Omassa elämässä koetun osallisuuden voidaan katsoa koostuvan tekemisestä, kuulemisesta ja tuntemisesta. Osallisuuden kokemukset ovat yksilöiden välillä erilaisia. Kokemuksiin voi vaikuttaa muun muassa ihmisen henkilökohtainen elämämaailma. (Särkelä-Kukko, 2014, s. 9, s. 36, s. 39.) Nämä osallisuuteen linkittyvät kokemukset ovat yhteydessä yksilön

hyvinvointiin ja ovat sen vuoksi tärkeitä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-e). Jotta ihminen pystyy vaikuttamaan oman elämänsä toimintaan ja kulkuun tulee hänellä olla riittävät tiedot, taidot ja resurssit yhteiskunnassa toimimiseen (Särkelä-Kukko, 2014, s. 39).

3.2 Sosiaaliset verkostot osallisuuden rakentumisessa

Hyväksi koetut sosiaaliset suhteet luovat osallisuutta ja ovat yksilölle merkittävä resurssi. Suomalaisessa yhteiskunnassa työn tekemisellä ja työllä on merkitys osallisuuden kokemuksen rakentumisessa, koska verkostot rakentuvat helposti työn ympärille. Sen lisäksi, että työ määrittää yksilön paikkaa ja asemaa yhteiskunnassa on sillä vaikutusta myös yksilön identiteettiin. (Särkelä-Kukko, 2014, s. 37, s. 41.; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2015.) Merkittävät sosiaaliset suhteet muodostuvat myös perhesuhteista, harrastuksista ja vapaa-ajan toiminnoista ja lisäksi myös suhteista viranomaisiin. Ager & Strang (2008) korostavat sosiaalisten suhteiden merkitystä etenkin silloin, kun yksilö muuttaa uuteen maahan. Kotoutumisen kannalta erilaiset kohtaamistilanteet esimerkiksi viranomaisten kanssa ovat merkittäviä, koska näiden kohtaamisten on mahdollista rakentaa luottamusta yksilön ja yhteisön välille. (Kettunen, ym., 2019.) Sosiaalisten suhteiden rakentuminen myös kantaväestöön kuuluvien ihmisten kanssa olisi kotoutumisen kannalta suotavaa. Kotoutumiseen voidaan vaikuttaa edistävästi, jos tuetaan ulkomaalaistaustaisen väestön sosiaalisten verkostojen laajuutta ja laatua. (Saukkonen, 2020, s. 46; Castaneda, ym. 2019, s. 130.)

Sosiaaliset verkostot luovat kuulumisen tunnetta. Kuulumisen tunteen saavuttaminen edellyttää luonnollisesti yhteistä kieltä. Jos yhteinen kieli puuttuu, on ihmisen vaikea päästä yhteiskunnan tai yhteisöjen toimintaan mukaan. (Särkelä-Kukko, 2014, s. 41.) Toisaalta osallisuuden kokemukset jo ennen varsinaisen kielitaidon osaamista ovat tärkeitä ja voivat edistää kielen oppimista sekä voimaannuttaa yksilön aktiiviseksi toimijaksi yhteisöön (Intke-Hernandez, 2020). Kuulumisen ja kokemuksen tunteen rakentuminen edellyttävät myös ymmärrystä toisista ihmisistä ja kykyä asettua toisen asemaan. Osallisuuden ja kuulumisen tunteen

syntyminen vaatii lisäksi yksilön kokeman toimijuuden toteutumisen ihmissuhteissa, yhteisöissä ja yhteiskunnassa. (Särkelä-Kukko, 2014, s. 41.)

Puhuttaessa osallisuuden eri ulottuvuuksista, sosiaalinen esteettömyys on tärkeä näkökulma koska se vaikuttaa ihmissuhteisiin ja yksilön toimintamahdollisuuksiin. Allardt (1976) mukaillen yksilö voi vierautua sosiaalisista suhteista ja yhteiskunnasta, jos hän ei pysty itse vaikuttaa omaan elämään ja toimintaansa. Tässä yhteydessä itsensä toteuttamisella tarkoitetaan yksilön sisäisten toimintamahdollisuuksien käyttöä ja tunnistamista. Näiden toteutumiseen vaikuttavat muun muassa yksilön sosiaalinen esteettömyys, jolla viitataan yhtäläisiin mahdollisuuksiin toimia yhteiskunnassa. (Särkelä-Kukko, 2014, s. 40, s. 42.)

3.3 Syrjäytyminen ja osallisuuden lähikäsitteet

Yhteiskunnan rakenteet vaikuttavat vahvasti syrjäytymisen ja osattomuuden kokemuksen syntymiseen. Sen vuoksi osallisuuden käsitettä on syytä tarkastella myös yhteiskunnan tasolla. Pahimmillaan syrjäytymisessä on kyse kansalaisten oikeuksien kieltämisestä ja sosiaalisen vaihdon puutteellisuudesta yksilöiden välillä. Osattomuuden käsite viittaa myös samaan. Yksilö voi esimerkiksi kokea, että ei ole osallinen jossain yhteiskunnallisesti merkittävänä pidetyssä asiassa, kuten työmarkkinoilla tai sosiaalisissa suhteissa. Osattomuuden kokemus vaikuttaa pahimmillaan yksilön elämänlaatuun ja erilaisten elämäntapojen puutteellisuuteen. (Särkelä-Kukko, 2014, s. 36.) Yhteiskunnassa osallisuutta rakennettaessa voi aineellisten ja aineettomien resurssien välille syntyä ristiriitaa, koska osallisuuden rajat eivät aina ole selkeät (Gothóni, ym., 2016, s. 20).

Suomessa vuonna 2014 voimaan tulleen yhdenvertaisuuslain (L 1325/2014) tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää. Lain myötä esimerkiksi jokaisella työpaikalla on oltava yhdenvertaisuussuunnitelma. Suunnitelma on kehitetty viranomaisille ja muille organisaatioille. Sen tarkoituksena on velvoittaa työnantajia edistämään ja vahvistamaan yhdenvertaisuutta työpaikoilla. (Sisäministeriö, 2010). Lisäksi kuntalain (L410/2015) tavoitteena on luoda edellytykset asukkaiden itsehallinnon sekä osallistumis- ja

vaikuttamismahdollisuuksien toteutumiselle kunnan toiminnassa. Jos yksilö jää pitkäkestoisesti palkkatyön ulkopuolelle voi tilanne johtaa sosiaaliseen syrjäytymiseen ja vaikuttaa negatiivisesti yksilön terveyteen ja hyvinvointiin. Työelämän ulkopuolelle jäämisestä katkeaa helposti yksilön linkki yhteiskuntaan, jos siteet työyhteisöön puuttuvat. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a-g.)

Osallisuuden lähikäsitteistä osallistuminen on yksi osallisuuden muoto, joka pitää sisällään esimerkiksi osallistumista erilaisiin vapaa-ajan toimintoihin ja tapahtumiin. Yksilö voi osallistumallaan vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin ja omaan elämäänsä sekä toteuttaa itseään. Osallistuminen voi olla tavoitteellista toimintaa, jos sillä halutaan esimerkiksi saavuttaa jotain. Osallistaminen on keino saada yksilöitä osallistumaan sekä saamaan osallisuuden kokemuksia. Osallistaminen on yksilön kannustamista ja aktivointia, jossa motivaatio ja halu osallisuuteen syntyy muualla kuin yksilössä itsessään. Yhteiskunnassa toimivat hankkeet voivat esimerkiksi tavoitella yksilöiden osallistamista. (Särkelä-Kukko, 2014, s. 35.) Osallisuuden edistämisen suhteen lisäksi yhteiskunnan palveluilla, kuten työllisyyspalveluilla ja sosiaali- ja terveystyöpalveluilla sekä kouluilla on tärkeä rooli osallisuuden vahvistamisessa. Esimerkiksi maahanmuuttajien kohdalla osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia on tärkeä edistää tukien juuri kieliopintoja ja kotoutumista yhteiskuntaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-f.)

3.4 Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke

Yhteistyökumppanimme pyrkii toiminnallaan myös vahvistamaan vanhempien osallisuutta. Vantaalla aloitettu Äidit mukana –hanke sekä Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke ovat samaa toimintamallia toteuttavia hankkeita, joiden tarkoituksena on edistää ja vahvistaa maahanmuuttajavanhempien kotoutumista ja osallisuutta. Osallistujat ovat pääasiassa äitejä. Alun perin Euroopan Sosiaalirahaston rahoittama Äidit mukana –hanke haki lisärahoitusta Opetushallitukselta ja sen saatuaan käynnisti myös Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeen. (Vanhemmat mukaan kouluun, i.a.) Tässä opinnäytetyössä puhumme Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeesta ja sen toiminnasta.

Hanke käynnistyi vuonna 2018 Lehtikuusen koulussa ja laajensi toimintaansa Korson Mikkolan kouluun vuonna 2019. Nyt mukana toimii viisi koulua Vantaalla ja yksi Helsingin Kontulassa. Hanke pyrkii maahanmuuttajavanhempien koulutautumisen ja kotouttamisen edistämiseen, työllistymisen nopeuttamiseen sekä syrjäytymisen ehkäisemiseen. Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeen kohderyhmänä on ne maahanmuuttajavanhemmat, jotka ovat olleet pitkään poissa työelämästä, ja joiden suomen kielen taito on heikko. (Vanhemmat mukaan kouluun, i.a.)

Hankkeen toiminta muodostuu käytännössä seuraavasti. Ensimmäisen vuoden syksynä aina helmikuun loppuun saakka äidit opiskelevat perusopetuksen tiiloissa, yhdessä perusopetuksen oppilaiden kanssa suomen kielen lukemista ja kirjoittamista sekä perinteisen kotokoulutuksen sisältöjä. Opiskelua on yhteensä 4 tuntia kolmena päivänä viikossa. Neljäntenä päivänä äideillä on S2-opetusta yhteensä 6 tuntia. Keväällä vanhemmat lähtevät noin 3 kuukautta kestävään työkokeiluun. Vanhemmat ovat työkokeilussa neljänä päivänä viikossa ja yhtenä päivänä heillä on S2 opetusta. Tästä vanhempi voi jatkaa opintopolkuunsa aikuisten perusopetukseen, ammatillisiin opintoihin tai VALMA-koulutukseen, joka on ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus. (Vanhemmat mukaan kouluun, i.a.; Opetushallitus, i.a.)

Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeesta sekä Äidit mukana kouluun -hankkeesta on tehty myös muita opinnäytetöitä. Jokainen työ tarkastelee kotoutumista hieman eri näkökulmista. Komulainen ja Perokorpi (2020) tutkivat kasvatustieteen kandidaatintutkielmassa lasten kokemuksia äitien opiskelusta Äidit mukana -hankkeessa. He selvittivät työssään, kuinka merkitykselliseksi maahanmuuttajataustaiset lapset kokevat äitinsä opiskelun ja miten he ajattelevat tämän vaikuttavan äitinsä tulevaisuuteen. Tulokset osoittautuivat positiivisiksi. Lapset, joita työhön haastateltiin, ymmärsivät äidin oppivan uusia taitoja koulussa. Lisäksi kaikissa haastatteluissa suomen kielen osaaminen mainittiin tärkeäksi ja lapset ymmärsivät sen vaikuttavan työpaikan saantiin.

Kankaanpää (2021) tutki pro-gradussaan Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen osallistujien kielen kehitystä riippuen lähtötasosta. Tutkimuksessa keskityttiin taustavaikuttajien merkitykseen kielen kehityksessä hankkeen aikana. Kankaanpään (2021) tutkimuksen tulokset osaltaan todensi, että hankkeessa mukana olo kehitti osallistujien kielitaitoa, sekä saavutti kotoutumiskoulutuksen ulkopuolelle jääneitä ihmisiä.

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeeseen osallistuneiden vanhempien kokemuksia hankkeesta. Osa haastateltavista on lähtenyt mukaan toimintaan Äidit mukana -hankkeen kautta, mutta koska hankkeet ovat sisällöllisesti identtiset, emme ole nähneet tarvetta vaihtaa hankkeesta puhuttaessa nimeä tässä työssä. Selvitämme, onko hankkeeseen osallistuminen auttanut vanhempien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja lisännyt heidän osallisuutensa tunnetta omassa elämässään.

Työmme tavoitteena on tuottaa työelämätaholle tietoa kotoutumisen tueksi kehitetyn Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeen vaikutuksista vanhempien elämään. Tuloksien on mahdollista osoittaa hankkeen tarpeellisuutta ja merkitystä niin yksilön kuin myös yhteiskunnan tasolla ja olla sen vuoksi apuna esimerkiksi rahoitusta haettaessa. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Miten hanke on vaikuttanut vanhempien arkeen?
2. Millä tavalla hanke on onnistunut tukemaan vanhempien kotoutumista?
3. Mikä merkitys hankkeella on ollut yksilön kokemaan osallisuuden tunteeseen omassa elämässään?

5 AINEISTON KERUU JA AINEISTON ANALYYSI

5.1 Teemahaastattelu ja tutkimuksen eettisyys

Opinnäytteemme tutkimusmenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, joka lukeutuu laadullisen tutkimuksen piiriin. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on selvittää tutkimukseen osallistuvien henkilöiden kokemuksia tutkittavasta aiheesta. (Juuti & Puusa, 2020, s. 14.) Tämän menetelmän valinta tuntui loogiselta, kun peilasimme tavoitteitamme suhteessa tutkimusmenetelmään. Teemahaastattelua käytetään usein, kun pyritään selvittämään mitä yksilö esimerkiksi ajattelee jostakin asiasta (Eskola, ym., 2018, s. 27). Valitsimme menetelmän sen vapaamuotoisen luonteen vuoksi. Toteutimme haastattelut maaliskuussa 2021. Vallitsevan koronatilanteen vuoksi valmistauduimme järjestämään haastattelut etäyhteyksin, jonka vuoksi keräsimme aineiston yksilöhaastatteluna.

Vaikka teemahaastattelu on menetelmänä suhteellisen joustava ja vapaamuotoinen haastattelumuoto, on teemat suunniteltava etukäteen. Lisäksi on pyrittävä ymmärtämään tutkimuskohteen keskeiset ilmiöt sekä niihin mahdollisesti vaikuttavat tekijät henkilöön kirjallisuuskatsauksen avulla. On myös pohdittava tarkkaan, millä tavoin teemat ohjaavat haastattelua, jotta haastateltavalta saadaan tutkijan valitseman teeman kanssa linjassa oleva vastaus. (Puusa, 2020, s. 112–113.) Haastattelu on tavoitteellinen tiedonkeruun hetki, joka usein tallennetaan esimerkiksi nauhoittamalla. Näin se myös eroaa arkipäiväisestä keskustelusta (Eskola, ym., 2018, s. 28).

Haastattelurunko on rakennettu neljästä eri teemasta, jotka sisälsivät yhdestä neljään kysymystä. Teemat olivat: 1. Kokemukset hankkeesta, 2. Osallisuus kokemuksena omassa elämässä, 3. Kotoutuminen Suomeen, sekä 4. Kehittämissuhteet hankkeelle (Liite1). Ennen varsinaista haastattelua perehdyimme haastattelun eettiseen toimintaan. Huolehdimme haastateltavien anonymiteetin säilymisestä pohtimalla haastattelurungon kysymyksiä ja taustatiedon merkitystä työmme kannalta. Pohdimme tarkkaan etenkin taustatietojen kysymyksiä ja miksi niitä kysymme. Tulimme siihen tulokseen, että tämän työn kannalta

Suomessa asumisen kesto on riittävä taustakysymys. Emme esimerkiksi kysyneet haastateltavien maahanmuuton syitä. Pyrimme myös välttämään sellaisia kysymyksiä, joista haastateltavat voisi vastausten perusteella tunnistaa.

Selvitimme yhteistyökumppanilta tarvittavat tutkimusluvut. Selvitimme millä kielellä haastattelut toteutetaan ja mitä haastatteluiden toteuttamisessa olisi hyvä huomioida. Sovimme, että teemme haastattelut suomeksi selkokielellä ja tarvittaessa englanniksi. Saimme yhteistyötaholta hankkeen työntekijän koordinoimaan halukkaita vanhempia mukaan haastatteluihin. Teimme esittelyvideon, jossa kerroimme lyhyesti, keitä olemme ja millaisesta haastattelusta on kyse. Painotimme myös haastatteluiden vapaaehtoisuutta. Videon tarkoitus oli innostaa vanhempia osallistumaan haastatteluihin ja samalla tuoda meidät helpommin lähestyttävimmiksi. Välitimme videon projektikoordinaattorille, jonka tehtävä oli näyttää videota opiskelijoille. Lisäksi lähetimme myös saatekirjeen, jota projektikoordinaattori välitti vanhemmille luettavaksi (Liite 2).

5.2 Aineiston keruu

Haastattelimme yhteensä kuutta hankkeessa mukana ollutta vanhempaa. Ennen aineiston keruuta saimme hankkeen työntekijältä tiedot vanhemmista, jotka olivat halukkaita osallistumaan haastatteluun. Olimme sopineet projektikoordinaattorin kanssa, että lähetämme haastateltaville tekstiviestin haastatteluiden ajankohdasta ja tarkemmista tiedoista. Ehdotimme viestissä useampaa päivää, joista vanhemmat saivat valita tai ehdottaa heille sopivaa aikaa. Lisäksi ilmoitimme haastattelun kestosta ja varmistimme, että etäyhteys onnistuu heiltä Teams-alustaa käyttäen. Samassa viestissä pyysimme heidän sähköpostiosoitteensa, jotta pystyimme lähettämään Teams-kutsut. Kun saimme sovittua haastattelun ajankohdan, lähetimme haastatteluihin osallistuneille Teams-kutsun sähköpostitse. Valitsimme käytettäväksi Teams-alustan sen vuoksi, että projektikoordinaattorin kertoman mukaan se oli suurimmalle osalle haastateltavista entuudestaan tuttu.

Ennen varsinaista aineiston keruuta kerroimme lyhyesti työmme aiheen ja tarkoituksen sekä miten haastattelu tulee etenemään. Varmistimme myös, että haluaako haastateltava puhua suomea vai englantia. Painotimme haastattelun vapaaehtoisuutta ja teimme suostumuslomakkeen etäyhteyden vuoksi suullisesti. Lisäksi kertosimme ja varmistimme, että haastateltava oli tietoinen siitä, että haastattelu tallennetaan. Kun nämä asiat olivat haastateltavalle selkeät, aloitimme nauhoituksen ja suostumuslomakkeen läpi käymisen. Tämän jälkeen siirryimme haastattelurungon pariin.

Olimme suunnitelleet haastattelujen kulun niin, että toinen tallensi haastattelut ja toinen jakoi Powerpoint-esityksen näytölle. Powerpoint-esityksessä näytimme haastattelurungon ja kysymykset haastattelun etenemisen mukaisesti. Ajattelimme tämän helpottavan vastaamista, kun kysymys näkyi yhtäaikaisesti näytöllä. Haastattelu eteni valittujen teemojen mukaan. Pyrimme antamaan tilaa ja aikaa haastateltaville tuomaan ilmi omia ajatuksiaan ja esittämään tarkentavia kysymyksiä käsiteltävästä teemasta. Vaikeat käsitteet, tai sanat yritimme selvittää kuvailemalla asiaa eri tavalla. Esimerkiksi osallisuutta yritimme avata kuvailemalla haastateltavan ympärillä olevien ystävien tai perheen kautta, tai esimerkiksi harrastuksen ja vapaa-ajan tekemisen avulla. Toteutimme kaksi haastattelua englannin kielellä ja neljä haastattelua suomen kielellä. Varasimme jokaiseen haastatteluun aikaa yhden tunnin. Halusimme varautua mahdollisiin teknisiin viikkoihin ja mahdollistaa keskustelun muodostumista ilman kiireen tuntua. Keskimääräinen haastattelun kesto oli noin 25 minuuttia. Yhteensä haastatteluihin meni aikaa noin 150 minuuttia.

5.3 Aineiston analyysi ja tutkimuksen luotettavuus

Litteroimme haastattelut heti haastatteluiden jälkeen käymällä tallenteet läpi. Litteroinnilla tarkoitetaan haastattelutallenteiden puhtaaksi kirjoittamista (Eskola, ym., 2018 s.49). Litterointia varten loimme yhteisen tiedoston, jonne kokosimme valmiit litteroidut aineistot. Kirjasimme ylös kaiken sanotun neutraalisti. Emme painottaneet tai alleviivanneet mitään osioita litterointi vaiheessa. Varmistimme haastateltavien anonymiteetin säilymisen, käyttäen heistä lyhennettä H1 =

ensimmäinen haastateltava, H2 = toinen haastateltava ja niin edelleen. Tällä keinolla vältimme myös haastateltavien sekoittumisen keskenään. Haastateltavien yksityisyyden suojaamisesta säädetään Suomessa useissa eri laeissa muun muassa tietosuojalaissa (L1050/2018) ja yksityisyyden suojasta työelämässä (L759/2004). (Arene, 2019, s. 11.) Aineistoa saimme kokonaisuudessaan 26 sivua, rivivälillä 1,5 ja fonttikoolla 12.

Litteroinnin jälkeen tulostimme haastattelut, jotta niitä oli helpompi käsitellä ja analysoida. Aineistoa analysoitaessa käytimme teemoitettua sisällönanalyysia. Kyseisessä analyysimenetelmässä aineisto ryhmitellään aihepiirien mukaan (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 93). Aloitimme aineiston analysoinnin vertaamalla vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tarkastimme, olivatko vastaukset linjassa tutkimuskysymysten kanssa. Sen jälkeen teemoitimme vastaukset haastattelukysymyksiä vastaaviin kokonaisuuksiin ja jätimme kaiken muun haastattelumateriaalista tulleen tiedon pois. Teimme taulukon, jonka teemoitimme haastattelun kysymysten mukaan ja poimimme haastatteluista esitetyt oleelliset asiat taulukkoon. Taulukon avulla pyrimme myös hahmottamaan paremmin vastausten yhtäläisyyksiä ja mahdollisia eroja, jonka perusteella muodostimme esimerkiksi tulososiossa olevan kaavion (Kaavio1) ja jokaisesta teemasta oman kokonaisuuden. Lopuksi hävitimme aineistot.

Kielelliset taidot loivat haasteita tulosten analyysille ja tulosten luotettavuudelle. Käytimme neljässä haastattelussa suomen kieltä ja kahdessa haastattelussa englannin kieltä. Haastateltavien suomen kielen taito vaikutti joidenkin käsitteiden ja kysymyksen ymmärtämiseen ja oletettavasti myös vastauksiin. Jäimme pohtimaan olisiko tulkin käyttö tuonut haastateltavien vastauksiin lisäarvoa tai helpottanut haastattelutilannetta joiltakin osin. Vaikka suomen kielen käyttäminen haastattelussa on loogista suomen kieltä opiskelevien opiskelijoiden kanssa, tulkin käyttö olisi voinut selventää haastattelurungossa olleita käsitteitä vastaajille paremmin. Lisäksi haastateltavien vastaukset olisivat mahdollisesti antaneet monipuolisempia vastauksia.

Analyysivaiheessa pohdimme myös haastattelurungon toimivuutta. Olimmeko valinneet juuri oikeat kysymykset selvittämään haluttua asiaa teemasta,

etenkin haastattelurungon osallisuuden kokemukseen liittyvät kysymykset osoitautuivat haastaviksi. Kysymysten asettelussa oli oleellista huomioida se, pystyikö kysymysten pohjalta mittaamaan osallisuuden kokemusta ja toisaalta ymmärsivätkö haastateltavat todellisuudessa mitä tarkoitimme käsitteillä, kuten osallisuus tai kotoutuminen. Tai ymmärsivätkö he nämä käsitteet samalla tavalla kuin me ne ymmärrämme. Konkreettista tarttumapintaa osallisuuden käsitteeseen on vaikea löytää (Särkelä-Kukko, 2014, s. 45). Joten aineiston laatuun ovat voineet vaikuttaa muun muassa kielelliset taidot ja etänä toteutettu haastattelu. Otanta on myös suppea, joten tuloksia ei voi yleistää. Edellä mainitut asiat on huomioitava tulosten luotettavuudessa. Luotettavuudella viitataan siihen, miten tutkija on valinnut käytettävät tutkimusmenetelmät ja käyttänyt niitä, sekä perustellut toimintansa ratkaistakseen tutkimusongelman (Juuti & Puusa, 2020, s. 175).

6 TULOKSET

6.1 Positiiviset kokemukset hankkeesta

Vastaukset olivat yhtenäiset ja poikkeuksetta jokaisella kuudella vastaajalla oli positiiviset kokemukset hankkeesta. Aloitimme haastattelut osiolla, joka käsitteli vastaajien kokemuksia hankkeesta. Jokainen haastateltava mainitsi hankkeeseen mukaan lähtemisen syyksi kielitaidon vahvistamisen, sekä työllistymisen ja puolet mainitsivat hankkeen tuoneen tarvittavia rutiineja arkeen. Yksi haastateltavista mainitsi hankkeen ”*pakottavan*” opiskelemaan ja tekemään asioita, jota haastateltava ei muuten tekisi. Tämä nähtiin positiivisena ja tärkeänä asiana. Arjessa lisääntyneen rutiinien ja suomen kielen taidon oppimisen lisäksi positiivisiksi kokemuksiksi mainittiin uudet ystävät, opettajat, uusien taitojen oppiminen ja itsevarmuuden lisääntyminen. Lisäksi lisääntynyt tieto eri palveluista Suomessa koettiin hyödylliseksi. Kaikki haastateltavat kertoivat osallistuneensa hankkeeseen, koska halusivat opiskella itselleen ammatin. Erityisesti hankkeen kielituetut työkokeilut toisen lukukauden lopussa mahdollistavat erilaisiin ammatteihin tutustumisen. Alla oleva kuvio (kuvio 1) havainnollistaa sitä, millaisia

positiivisia kokemuksia vanhemmat olivat hankkeeseen osallistumisen myötä saaneet.

Kuvio 1. Vanhempien kokema hankkeen anti

Jokainen haastateltava mainitsi opettajan olleen merkittävä henkilö kielitaidon kehittymisen sekä opiskelun sujumisen kannalta. Haasteelliset kokemukset erosivat enemmän toisistaan. Kolme vastaajaa tarkensi suomen kielen opiskelun olevan vaikeinta, erityisesti kielioppi. Yksi vastaajista kertoi opiskelun aloittamisen olleen erityisen vaikeaa, koska oli viettänyt pitkän ajan lasten kanssa kotona. Lisäksi kokeet sekä koronatilanteesta koituva etätyöskentely koettiin haastavaksi.

6.2 Osallisuuden vahvistuminen

Haastattelun toinen teema keskittyi osallisuuden kokemukseen. Teema rakentui osallisuuden kokemuksesta, jossa tukikysymyksiä oli kaksi. Selvitimme, oliko vanhempi saanut hankkeesta uusia ystäviä ja kokiko hän, että voi toimia arjessa itsenäisesti. Tuloksista kävi ilmi, että jokainen haastateltava oli saanut hankkeen aikana ainakin yhden uuden ystävän. Haastateltavista kaksi mainitsi erikseen, että hankkeen työntekijöistä ja opettajista oli tullut tärkeitä henkilöitä, jotka ovat auttaneet heitä tarpeen mukaan monissa eri asioissa. Opettajat olivat merkittäviä henkilöitä myös edistämään tutustumista muihin vanhempiin. Yksi haastateltava kertoi, että *”opettaja on eräänlainen linkki muihin osallistujiin”*. Opettajien tärkeä rooli ja merkitys tuli ilmi myös neljän muun haastateltavan kohdalla eri asiayhteydessä.

Puolet vastaajista kertoivat pystyvänsä toimimaan itsenäisesti arkisissa asioissa. Yksi vastaaja kertoi saaneensa itsevarmuutta hankkeen myötä ja toinen kertoi elämänsä menevän nyt parempaan suuntaan. Yhden vastaajan mukaan hankkeeseen osallistuminen oli antanut tarvittavia välineitä siihen, että voi toimia itsenäisesti arjessa. Yksi vanhemmista kertoi, että hanke oli antanut paljon tietoa eri palveluista, esimerkiksi TE-toimistoista ja erilaisista maksuttomista kerhoista joihin äidit voivat mennä yhdessä lapsen kanssa. Yksi vastaaja kertoi, että aiemmin hän ei voinut asioida itsenäisesti arkisissa asioissa. Hän tarkensi, että kysyi usein muilta ihmisiltä neuvoa esimerkiksi matkalipun ostossa tai käytti tulkkia neuvolaan mennessä. Nyt tilanne on toinen ja hän asioi arjessa itsenäisesti, eikä tarvitse tulkkia.

6.3 Kotoutumisen edistäminen

Haastattelumme kotoutumiseen keskittynyt teema käsitteli vanhempien kotoutumisen onnistumista. Tässä osiossa haastattelukysymyksiä oli kolme ja ne käsitelivät oman kotoutumisen sujumista, oman kielitaidon vahvistumista hankkeen myötä sekä opiskelun sujuvuutta hankekouluissa. Neljä haastateltavista kertoi kotoutuneensa Suomeen. Yhden vastaajan kohdalla jäi epäselväksi,

ymmärsikö hän kotoutumisen käsitteen, jonka vuoksi tämän vastaajan vastaus tulkittiin epävarmaksi. Yksi vastaajista käytti englannin kieltä asioimisessa ja sanoi siksi pärjäävänsä hyvin yhteiskunnassa ja itsenäisessä asioimisessa. Muut vastaajat asioivat Suomen kielellä ja tunsivat kielitaidon vahvistuneen hankkeen myötä ja pystyvänsä nykyään lähtemään esimerkiksi neuvolaan, pankkiin ja lääkäriin yksin. Yksi vastaaja kertoi saaneensa hankkeesta muitakin tärkeitä tietoja, kuten tietoa Suomen laeista sekä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista.

Kaksi vastaajista kertoi kotoutumisen olleen vaikeaa, koska Suomen kielen taito on huono ja koska molemmat vastaajat olivat olleet useamman vuoden kotona lasten kanssa. Kotiäitiyden merkitys kotoutumisen kannalta ilmeni viidellä haastateltavalla, mutta erityisesti kaksi näistä kertoivat kotiäitiyden olleen merkittävä este kielitaidon edistymiselle. Toinen vastaaja mainitsi lisäksi, että *”kaikki Suomessa on vaikeaa”*. Yksi vastaajista korosti kotoutumisen onnistuneen, koska Suomalainen yhteiskunta ja hallinto on luotettava ja Suomessa toteutuu tasa-arvo. Hän myös painotti koulutuksen merkitystä ja sitä, että Suomessa ihmisillä on mahdollisuus edetä elämässään. Vastaaja kertoi, että tuntee velvollisuudekseen opiskella ja työskennellä päästyään Suomeen. Hän korosti erityisesti yksilön oman motivaation merkitystä työn tekemisessä *”to be part of this society you should have the desire to work”*. Haastateltava tarkensi, että hanke on antanut tarvittavat *”avaimet”* yhteisössä toimimiseen.

6.5 Tulosten yhteenveto

Kuuden osallistujan haastatteluiden pohjalta voimme todeta hankkeen olleen haastateltaville positiivinen ja tärkeä kokemus. Hankkeeseen osallistuminen oli tuonut vanhempien arkeen rutiinia. Tuloksista voimme päätellä myös, että kotoutumista edistäville hankkeille on tarvetta. Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke näyttäytyy vanhempien kokemusten perusteella uudenväliseltä ja tehokkaalta kotoutumisen edistämisen muodolta. Haastatteluiden viimeisessä osiossa, kehittämis ehdotuksissa vanhemmat myös toivoivat, että hanke toimisi laajemmin muissakin kouluissa. Voimme myös todeta, että yksilön kokema osallisuuden tunne omassa elämässä hankkeeseen osallistumisen myötä oli

vahvistunut. Tähän on vaikuttanut se, että vanhemmat ovat saaneet tietoa siitä, miten yhteiskunnassa järjestettävät palvelut toimivat, luoneet verkostoja ja vahvistaneet suomen kielen taitoa.

Vertaistuellinen näkökulma toisten vanhempien kanssa on myös tärkeä ja sitä hanke on vanhemmille antanut. Vertaisuuden kokemus sitouttaa osallistujia työskentelyyn todennäköisesti paremmin ja voi luoda arvokkaita sosiaalisia suhteita. Haastateltavat olivat kokeneet oman kielitaitonsa, sekä itsenäisen asioimisen ja sosiaalisten verkostojen vahvistuneen. Sen lisäksi, että vanhemmat kertoivat saaneensa hankkeesta uusia ystäviä, kertoivat he myös, että opettajista oli muodostunut tärkeitä ihmisiä heidän elämäänsä. Nämä sosiaaliset suhteet voivat edistää luotettavuuden rakentumista yhteisön välillä, joka taas edistää kotoutumisen onnistumista. Teoreettisiin lähtökohtiimme peilaten voimme todeta, että hankkeen toiminnan on mahdollista vahvistaa kotoutumisen eri osa-alueita. Identifioivaa kotoutumista pystyi havaitsemaan vanhempien kertomista kokemuksista ja tavasta, jolla he puhuivat esimerkiksi omasta asuinympäristöstään.

7 POHDINTA

Kaiken kaikkiaan työmme aihepiiri osoittautui laajaksi ja haastavaksi, mutta mielenkiintoiseksi kokonaisuudeksi. Valitsemassamme näkökulmassa oli ajoittain haasteellista pysyä aiheen laajuudesta vuoksi. Osallisuuden ja kotoutumisen ulottuvuudet koostuvat yksilöllisesti ja ovat jatkuvassa prosessissa ympäröivän yhteisön kanssa. Haastatteluiden osalta pohdimme käsitteiden ymmärtämistä, etenkin osallisuuden ja kotoutumisen osalta. Kulttuurisilla ja kielellisillä eroilla on vaikutusta käsitteiden ymmärtämisessä. Joissain kielissä ei välttämättä ole suomen kieltä vastaavaa sanaa, tai käsitettä, johon esimerkiksi haastattelukysymyksissä viittasimme. Siitä johtuen kysymyksen ymmärtäminen voi olla mahdotonta, vaikka sanalle yrittäisi käyttää vastaavaa synonyymia. Myös kulttuurisilla eroilla

on vaikutusta käsitteiden merkitykseen. Esimerkiksi itsenäisyyden ja toimijuuden ihailtavuuden erot individualistisissa ja kollektiivissa kulttuureissa.

Tulkin käyttö olisi varmasti selkeyttänyt haastatteluiden sujuvuutta ja mahdollisesti tarjonnut enemmän keskusteltavaa. Toisaalta kolmannen osapuolen läsnäolo väistämättä vaikuttaa vuorovaikutuksen, luottamuksen ja anonymiteetin kannalta haastattelutilanteeseen, joskus myös kielteisesti. Vanhempien positiiviset kokemukset hankkeesta antavat suuntaa sille, että hankkeessa tehdyt ja toteutetut asiat ovat toimivia. Vaikka haastattelut sujuivat hyvin, ei selkokielen käyttö osoittautunut helpoksi. Jos jotain voisimme tehdä toisin, kiinnittäisimme haastatteluissa selkokielisyyteen paremmin huomiota esimerkiksi tekemällä koehaastatteluita ennen varsinaisia haastatteluja. Näin voisimme varmistaa, että käytetty kieli on ymmärrettävää ja riittävän selkeää.

Sosiaalialan kompetensseissa mainitaan kriittiseen ja osallistavaan yhteiskuntaosaamiseen liittyvä taito ehkäistä syrjäytymistä ja analysoida muun muassa hyvinvointia tuottavia rakenteita ja epätasa-arvoa (Diakonia-ammattikorkeakoulu, i.a). Uskomme, että syrjäytymisen ehkäiseminen vaatii moniammatillista yhteistyötä ja rehellistä sekä kriittistä tarkastelua eri toimijoiden välillä. Sosiaalialan eettisen osaamisen kompetenssi kiteyttää sosiaalialan ja sosiaalityön ytimen tähtäämällä tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden edistämiseen sekä itsen ja ammattialan reflektointiin (Arene, 2017, s. 10). Joskus käsitteistä tulee kuitenkin liikaa toistettuja merkityksettömiä ja vaikeasti samaistuttavia jos ammattilainen, tai ammattiyhteisö ei pysähdy säännöllisesti arvioimaan ja pohtimaan työn todellista vaikuttavuutta.

Opinnäytetyötä tehdessä pohdimme myös omia asemiamme ja etuoikeuksiamme suhteessa maahanmuuttajiin. Kuinka me Suomeen syntyneinä naisina olemme oikeutettuja puhumaan maahanmuuttajien kokemuksista tai asemasta. Puhumalla luodaan todellisuutta, mutta puhumista automaattisesti ei aina seuraa toiminta. Se mistä puhuu ja miten toimii ovat toisistaan eriäviä asioita ja tulee siksi huomioida paitsi maahanmuuttokeskustelussa, myös kaikissa ihmisten ja yhteisöjen eriarvoisuuteen ja oikeuksiin liittyvissä keskusteluissa. Yhteiskunta ja sosiaaliset suhteet ja niitä määrittelevät asiat pohjautuvat nykyään aktiivisesti

esimerkiksi digitaalisiin alustoihin, kuten sosiaaliseen mediaan ja täällä rakennettuun kuvaan. Kuka tahansa on oikeutettu tuomaan ilmi näkemyksiään julkisesti. Sen vuoksi olisi hyvä tarkastella sensitiivisten ja arvostiritoja sisältävien keskustelujen eettistä kestävyyttä siitä näkökulmasta mitkä ovat puhujien todelliset motiivit.

Kotoutumisen onnistuminen tai epäonnistuminen on yksilöllinen kokemus, eikä sitä voi sen vuoksi yleistää. Jäimme työtä tehdessä pohtimaan, ketkä ovat oikeutettuja määrittelemään kotoutumisen onnistuneeksi. Valta-asemassa olevat yksilöt ja rakenteet määrittelevä kotoutumisen tavoitteet, kotoutumissuunnitelman pituuden ja sisällön. Siksi on hyvä pohtia kuka kotoutumisesta vastaa ja millä perusteella. Mitkä ovat näiden sisältöjen ja onnistuneen kotoutumisen tavoitteiden taustalla vaikuttavat lait ja asenteet ja kuinka niitä valvotaan ja kehitetään. On pohdittava myös sitä, kuinka maahanmuuttajia osallistetaan palveluiden suunnitteluun. Kotoutumisen onnistumisen suhteen olisi hyvä huomioida myös sujuva ja mielekäs arki, muodostuu se sitten työn ympärille tai ei (Kettunen, ym., 2019).

Sopii pohtia, mihin kaikkeen suomalainen koulutusjärjestelmä on tulevaisuudessa valmis kehittymään. Jatkotutkimukseksi ehdotamme selvitystä hankkeen työntekijöiltä. Millaiseksi työntekijät ovat hankkeen kokeneet? Onko hanke laajentanut suomalaisen koulutusjärjestelmän mahdollisuuksien näkemistä? Entä millaista käytännön työ on ollut? Ja millaisia haasteita työssä on ilmennyt? Aihepiiriin liittyen pohdimme myös sitä, kuinka kotoutumisen kokonaisvaltaisuus jakaa kotouttamisvastuun monelle eri sektorille. Monen eri tahon yhteistyö tarjoaa paljon, mutta kotouttamisen jakautuminen monialaisesti osaltaan voi vaikeuttaa kotoutumisen sujumista, kun palveluiden piiriin löytäminen edellyttää itseohjautuvuutta ja aktiivisuutta. Se voi olla paljon vaadittu esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomalta tai ihmiseltä, jolla ei ole älylaitetta. Puhumattakaan palveluiden pariin pääsemiseen vaadittavien digitaitojen tasosta, jota ei voi pitää itsestänselvyytenä.

Tilastot osoittavat myös maahanmuuttajanaisten työllistymisen haastavammaksi kuin vertaistensa miesten. Osaltaan syynä tähän on pohdittu kielitaidon merkitys naisvaltaisilla aloilla, kuten sosiaali- ja terveysalalla ja

asiakaspalvelualoilla, joilla hyvä suomen kielen taito on yleensä välttämätön (Larja, 2019, s. 30). Ainoastaan maahanmuuttajanaisten kotoutumispalveluihin keskittyneitä järjestöjä löytyy Helsingistä jo runsaasti, mutta sukupuolierojen merkitys elämän joka alueella on sidonnainen myös mahdollisuuteen työskennellä. Ei siis ole itsestään selvää, että maahanmuuttajanaisen kouluttautuminen ja kielitaidon kehittyminen automaattisesti tarkoittaa sitä, että yksilö työllistyy. Maahanmuuttajanaisten työttömyyden taustalla vaikuttaa joukko erinäisiä syitä, jotka liittyvät myös lähtömaan kulttuuriin ja sukupuolirakenteisiin, eivätkä sen vuoksi ole ratkottavissa ainoastaan naisten kouluttautumisella. Kyse on laajemmasta toimijuuden ja itsenäisyyden tukemisesta sekä myös siitä, miten miehiä kannustetaan jakamaan rooleja ja tehtäviä arjessa monipuolisemmin.

Maahanmuuton ja monikulttuurisuuden parissa työskentelevien sektoreiden kyky reflektoida ja osoittaa toimimattomat kotouttamismenetelmät ovat merkittävässä asemassa, jotta yhteiskunta kykenee vastaamaan jatkuvasti kasvussa olevaan maahanmuuttajien määrään Suomessa. Tämä on paitsi yhteiskunnan kantokyvyn kannalta tärkeää, myös ihmisoikeuksien ja eettisen kestävyuden peruskysymyksiä. Jos ja kun Suomen tulevaisuuden huoltosuhde sekä veronmaksajien määrä huolestuttaa kansalaisia, tulisi kotouttamispoliittisten ratkaisujen vastata tätä huolta. Yksilöt voivat vaikuttaa esimerkiksi antamalla tukensa ja äänensä puolueille, jotka ajavat eettisesti ja järkevästi rakennettuja palveluita maahanmuuttajille.

Järjestöt, yhdistykset ja oppilaitosten oppilashuoltoryhmät kannattelevat ja ottavat vastuuta maahanmuuttajien henkisestä jaksamisesta, sekä sosiaalisesta osallisuudesta. Ammatillinen osaaminen, kulttuurisensitiivisyys sekä tietotaito maahanmuuttajataustaisten kanssa työskentelystä tulisi olla edellytys jokaiselle asiakasryhmän kanssa työskentelevälle sektorista riippumatta. Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen sisältää ammattilaisen kyvyn arvioida ja koordinoida palvelut peilaten asiakkaan voimavaroihin ja tilanteeseen ja on yksi sosiaalialan ammatillisista kompetensseista (Arene, 2017, s. 10). Tämän opinnäytetyön myötä ne haasteet, joita vieraskielisten sekä maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kanssa tulee ottaa kielellisesti ja kulttuurillisesti huomioon, on selkeytynyt.

Kotoutumisen edistäminen ja yksilön osallisuuden kokemuksen rakentuminen yhteisössä ja yhteiskunnassa eivät synny itsestään. Siihen tarvitaan yhteistyötä, dialogisuutta ja konkreettista toimintaa, josta Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke toimii oivallisena esimerkkinä. Jäimme pohtimaan, kuinka yhteiskuntana olemme valmiita vastaamaan jatkuvassa kasvussa olevaan maahanmuuttoon konkreettisella toiminnalla. Maahanmuuttajien kotoutumisen onnistuminen on myös jokaisen kansalaisen vastuulla, koska asenneilmapiiriltään myönteinen maa tukee yksilön motivaatiota kotiutua (Kotoutuminen, i.a.-c). Toivottavasti myös tulevaisuudessa Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hankkeen kaltaiselle toimintamuodolle on rahoitusta, koska kysyntää varmasti on.

LÄHTEET

- Ahmad, A. (2019) *Kokeellinen tutkimus etniseen alkuperään perustuvasta syrjinnästä suomalaisilla työmarkkinoilla.* (s. 15–27). (Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019). Työ- ja elinkeinoministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162005/TEM_op-paat_10_2019_Tutkimusartikkeleita_kotoutumisesta_20012020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Arene (2019). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset.* Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto: Arene ry.
- Arene. (2017) *Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren. Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä.* Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n työryhmän selvitys sosiaalialan tilanteesta ja kehityksestä 2017. Saatavilla http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428
- Careeria. (i.a.). *Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään.* Saatavilla 18.11.2021 <https://www.careeria.fi/careeria/projektit-ja-hankkeet/kehittamishankkeet/opetus--ja-kulttuuriministerio/vanhemmat-mukaan/>
- Castaneda, A., & Kuusio, H. (2019). *Sosiaalinen hyvinvointi, kotoutuminen ja terveys sekä näiden väliset yhteydet Suomen ulkomailla syntyneessä väestössä.* (s. 121–132). (Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019). Työ- ja elinkeinoministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162005/TEM_op-paat_10_2019_Tutkimusartikkeleita_kotoutumisesta_20012020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. (i.a.). *Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK).* Saatavilla 7.9.2021 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijanpolku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/#700dc5dc>

- Eskola, J., Lätti, J., & Vastamäki, J. (2018). Teemahaastattelu: lyhyt selviytymis-
 opas. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*.
 (s. 27–51). PS-Kustannus.
- Eskola, M-S., Tiainen, M., Oosi, O., & Karinen, R. (2016). *Kotouttamisen kumppanuusohjelma: Kotouttaminen on kumppanuutta – tule mukaan*. Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavilla 19.11.2021 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74946/TEM_4_2016_opaat_Kotouttamisen_kumppanuusohjelma_RGB_26062017.pdf
- Helsingin kaupunki. (i.a.). Maahanmuuttoyksikkö. Saatavilla 26.8.2021 <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/maahanmuuttajat/maahanmuuttoyksikko/>
- Hersen, S. (2021). “A great opportunity for both sides”; A project is preparing refugees for training in healthcare. Visit a hospital in Essen. Saatavilla 15.4.2021 <https://www.deutschland.de/en/topic/life/integration-training-for-refugees-in-the-healthcare-field>
- InfoFinland. *Kotoutuminen Suomeen*. (2021). Saatavilla <https://www.infofinland.fi/fi/elama-suomessa/asettuminen-suomeen/kotoutuminen-suomeen>
- Intke-Hernandez, M. (2020). *Maahanmuuttajaäitien arjen kielitarinat. Etnografinen tutkimus kieliyhteisöön sosiaalistumisesta* [Väitöskirja, Helsingin yliopisto]. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/321636/intke-hernandez_minna_vait%c3%b6skirja_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S., & Keto-Tokoi, A. (2017). *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. (Työpaperi 33). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Jokinen, K. & Saaristo, K. (2006). *Suomalainen yhteiskunta*. WSOY Oppimateriaalit Oy.

- Juuti, P., & Puusa, A. (2020). Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Kankaanpää, S. (2021). *Maahanmuuttajaäitien suomen kielen lähtötasoon vaikuttavat tekijät ja kielitaidon kehitys – kotoutumiskoulutus omien lasten kanssa*. [pro- gradu tutkielma, Helsingin yliopisto] [Kankaanpää Suvi tutkielma 2021-3.pdf](#)
- Kettunen, A., Nylund, M., Pesonen, A-E., Julkunen, I., Saurama, E., Tapola-Haapala, M., Asén, K., Heino, P., & Nurmi, A. (21.3.2019). Kotoutuminen on muutakin kuin koulutusta ja työtä. *Dialogi*. <https://dialogi.diak.fi/2019/03/21/kotoutuminen-on-muutakin-kuin-koulutusta-ja-tyota/>
- Kimanen, A-L. (8.3.2018). *Individualistinen ja kollektiivinen kulttuuri; näkökulmia kouluun*. [Helsingin yliopisto] Blogi. Saatavilla <https://blogs.helsinki.fi/kulttuuri-ja-katsomussensitiivisyys/2018/03/08/individualistinen-ja-kollektiivinen-kulttuuri-nakokulmia-kouluun/>
- Koivisto, J., Isola, A-M. & Lyytikäinen, M. (09/2018). *Osallisuus kuuluu kaikille. Innokylän innovaatiokatsaus*. Terveysten-, ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136074/URN_ISBN_978-952-343-077-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Komulainen, V., & Perokorpi, i. (2020). *Maahanmuuttajataustaisten lasten kokemuksia äitien opiskelusta osana Äidit mukana –hanketta*. [Kandidaatintutkielma, Jyväskylän yliopisto] <https://aiditmukana.fi/wp-content/uploads/2020/10/Kandidaatintutkielma-Vilma-Komulainen-ja-Inka-Perokorpi-1.pdf>
- Kotouttaminen. (i.a.). *Työllisyyskatsaus*. Saatavilla 15.8.2021 <https://kotouttaminen.fi/documents/3464316/4350785/Ulkomaan-kansalaisten-ja-vieraskielisten-tyottomuus-ja-palveluihin-osallistuminen-lokakuu-2020.pdf/49709ca7-ab0a-cb00-a886-134495c9f121/Ulkomaan-kansalaisten-ja-vieraskielisten-tyottomuus-ja-palveluihin-osallistuminen-lokakuu-2020.pdf?t=1603958900247>

- Kotoutuminen. (i.a-a). *Lainsäädäntö ohjaa kotoutumisen edistämistä*. Saatavilla 19.11.2021 <https://kotoutuminen.fi/kotoutumisen-edistamisen-painopisteet>
- Kotoutuminen. (i.a.-b). *Monialainen ja –ammattillinen yhteistyö on tärkeä pohja kotoutumiselle*. Saatavilla 19.11.2021 <https://kotoutuminen.fi/monialainen-yhteistyö>
- Kotoutuminen. (i.a.-c). *Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta*. Saatavilla 19.11.2021 <https://kotoutuminen.fi/hyvät-vaestosuhteet-ja-osallisuus>
- Kotoutuminen. (i.a.-d). *Lainsäädäntö ohjaa kotoutumisen edistämistä*. Saatavilla 19.11.2021 <https://kotoutuminen.fi/kotoutumisen-edistamisen-painopisteet>
- L 1050/2018. Tietosuoja laki 5.12.2018 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>
- L 1325/2014. Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>
- L 1386/2010. Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2021 <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20kotouttamisesta>
- L 301/2004. Ulkomaalaislaki 30.4.2004 <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=maahanmuutto>
- L 359/2003. Kansalaisuuslaki 16.5.2003/359. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030359>
- L 410/2015. Kuntalaki 10.4.2015 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>
- L 759/2004. Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 13.8.2004 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040759>
- Larja, L. (2019). *Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella*, s. 28–42. *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019*. Työ-, ja

- elinkeinoministeriö. Saatavilla https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162005/TEM_opaat_10_2019_Tutkimusartikkeleita_kotoutumisesta_20012020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Maahanmuuttovirasto. (2021). *Maahanmuuton tilastot 2020: Suomeen muutetaan useimmiten työn takia, korona vaikutti hakemusten määrään*. Saatavilla 20.2.2021 <https://migri.fi/-/maahanmuuton-tilastot-2020-suomeen-muutetaan-useimmiten-tyon-takia-korona-vaikutti-hakemusten-maaraan>
- Opetushallitus. (i.a). *Valmentavat koulutukset*. Saatavilla 7.9.2021 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/valmentavat-koulutukset>
- Puusa, A. (2020). Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä* (s. 145–156). Gaudeamus.
- Rask, S., Castaneda, A., Härkänen, T., Koponen, P., Bergbom, B., Toivanen, M., Gould, R & Koskinen, S. (2016). *Työttömistä maahanmuuttajista suuri osa työkykyisiä ja työhaluisia*. Sosiaalilääketieteellinen aikauslehti <https://journal.fi/sla/article/view/55565>
- Saint Paul Public Schools. (i.a.). *Edward T. Hall` s Cultural Iceberg Model*. https://www.spps.org/cms/lib/MN01910242/Centricity/Domain/125/iceberg_model_3.pdf
- Saukkonen, P. (2018). *Kotoutuminen tapahtuu kaupungeissa: OECD:n raportti tarjoaa hyviä neuvoja kotouttamiseen paikallistavalla* https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/18_08_27_Tyopapereita_5_Saukkonen.pdf
- Saukkonen, P. (2020). *Suomi omaksi kodiksi. Kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet*. Gaudeamus.
- Särkelä-Kukko, M. (2014). Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa: A. Jämsén & A. Pyykkönen. *Osallisuuden jäljillä*. Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistys ry. <https://www.pksotu.fi/pksotu/wp-content/uploads/2018/02/oSallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkoversio-pakattuna-16052014.pdf>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2015). *Osallisuutta edistämällä vähennetään eriarvoisuutta*. Saatavilla 19.11.2021 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/128983/Osallisuus_fi_nal_17.11.2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2021). *Maahanmuutto ja hyvinvointi*. Saatavilla 19.11.2021 <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-a). *Käsitteet*. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-b). *Työelämä*. Saatavilla 19.11.2021 <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/tyoelama>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-c). *Kotoutuminen ja osallisuus*. Saatavilla 19.11.2021 <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-d). *Kotoutuminen*. Saatavilla 18.11.2021 https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/kotoutuminen#Viranomaisten_ja_muiden_toimijoiden_v%C3%A4linen_yhteisty%C3%B6
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-e). *Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet*. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-f). *Koulutus ja kielitaito*. Saatavilla 19.11.2021 <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/koulutus-ja-kielitaito>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-g). *Osallisuus*. Saatavilla 19.11.2021 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (i.a.). *Maahanmuutto- ja kulttuurinen moninaisuus*. Saatavilla 5.9.2021 <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>

- Tilastokeskus. (i.a-b). *Maahanmuuttajat väestössä*. Saatavilla 26.8.2021 <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>
- Tilastokeskus. (i.a.-a). *Käsitteet ja määritelmät*. Saatavilla 20.11.2021 <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/kasitteet-ja-maaritelmat.html>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Valtioneuvosto. (2021). *Kotoutumisen sanasto yhdenmukaistaa kotoutumiseen liittyvien käsitteiden käyttöä*. Saatavilla 22.6.2021 <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/kotoutumisen-sanasto-yhdenmukaistaa-kotoutumiseen-liittyvien-kasitteiden-kayttoa>
- Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään. (i.a) *Vanhemmat mukaan työelämään*. Saatavilla 3.9.2021 https://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tyo_ja_elinkeinot/vantaakeravatyollisyyspalvelut/palvelut_tyonhakijoille/palvelut_vieraskielisille_ja_kotoutujille/vanhemmat_mukaan_tyoelamaan
- Vanhemmat mukaan kouluun. (i.a.). *Tuotekortti*. Saatavilla 16.7.2021 <https://sites.google.com/view/vanhemmat-mukaan-kouluun/etusivu>
- Vantaan kaupunki. (i.a.). *Tietoa ja tukea Suomeen muuttaneille*. Saatavilla 19.11.2021 https://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/maahanmuuttajille/sosiaali_ja_terveyspalvelut/maahanmuuttajapalvelut

LIITTEET

LIITE 1. HAASTATTELURUNKO

Taustatieto

Montako vuotta olet asunut suomessa?

Kokemuksia Vanhemmat mukaan kouluun –hankkeeseen osallistumisesta

Mikä sai sinut lähtemään mukaan hankkeeseen?

Mikä hankkeessa on mielestäsi ollut hyvää?

Mikä hankkeessa on ollut vaikeaa?

Miten hanke on vaikuttanut sinun arkeesi?

Osallisuus kokemuksena yksilön omassa elämässään

Kuinka hanke on vaikuttanut sinun sosiaalisiin suhteisiin? Oletko esimerkiksi saanut uusia ystäviä?

Kuinka itsenäisesti koet voivasi toimia suomalaisessa yhteiskunnassa?

Kotoutuminen Suomeen

Miten olet kotoutunut Suomeen?

Miten hanke on tukenut kielen oppimistasi?

Millaista opiskelu on ollut?

Millaiset asiat mielestäsi voivat auttaa ihmisiä, jotka muuttavat Suomeen?

Kehittämissuhteet

Mitä lisäisit tai tekisit toisin, jotta hankkeesta tulisi vielä parempi?

LIITE 2.SAATEKIRJE

Hyvä Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeeseen osallistuja,

Olemme sosionomi opiskelijoita Diakonia-ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyömme Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeelle. Työmme tarkoituksena on selvittää, millaisia kokemuksia hanke on teille antanut ja onko se vaikuttanut kotoutumiseenne jollakin tavalla.

Työtämme varten pyytäisimme teitä ystävällisesti osallistumaan haastatteluihin, jotka pyrimme järjestämään helmikuun aikana.

Teemat, joita haastatteluissa käsittelemme ovat:

- Kokemukset hankkeeseen osallistumisesta
- Osallisuus kokemuksena
- Kotoutuminen Suomeen
- Kehittämisehdotukset

Otamme koronatilanteen huomioon ja varaudumme siihen, että haastattelut järjestetään Teamsin välityksellä, mutta ilmoitamme siitä helmikuun aikana vielä tarkemmin. Haastatteluiden kesto on noin 45–60 min.

Osallistuminen on täysin vapaaehtoista, emmekä kerää mitään henkilötietoa, joista teidät voisi tunnistaa. Tulemme äänittämään haastattelut, mutta kunnes työ on saatu päätökseen, hävitämme nauhoitukset. Työmme tulee olemaan julkisesti luettavissa Theseus verkkosivustolla.

Jos haluat osallistua haastatteluun, ilmoitathan siitä Maija Tanneraholle. Mikäli teille tulee jotain kysyttävää, vastaamme mielellämme.

Toivottavasti voitte osallistua haastatteluihin!

Ystävällisin terveisin,

Ella Granström & Emilia Lax